

11. 2. 162

H-M-1
11. 5. 2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACADEMICORUM, ET SCEPTICORUM
PHILOSOPHIÆ RATIONEM
non eſſe in Phyſica omnino repudiandam,

O R A T I O
JO. ANTONII VULPII
PUBLICI PHILOSOPHIÆ PROFESSORIS

H A B I T A

IN GYMNASIO PATAVINO

VIII. IDUS NOVEMBRIS ANNO A V. P.

CIↃIↃCCXXVIII.

P A T A V I I. CIↃIↃCCXXXII.

EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

VIRO ILLUSTRISS. ATQUE EXCELLENTISS.

ALOYSIO PISANO

E Q U I T I,

ÆDIS D. MARCI PROCURATORI,

TRIUMVIRO ACADEMIÆ PATAVINÆ

C U R A N D Æ,

Joannes Antonius Vulpius S. P. D.

QUÆ me cauſſæ impulerint, ut Orationem hanc meam, liberam profecto, & a vulgi auribus abhorrentem, qua non inſcitiæ vel ignaviæ patrocinium ſuſcepi, ſed nimiam tantummodo ſcientiæ fiduciam cohibere ac re-

tunde-

Digitized by Google

tundere ſtudui; Tuo potiſſimum Nomine, ALOYSI PISANE Senator Ampliſſime, inſignitam edere auſus fuerim, paucis exponam. Audieram a viris gravibus, & quotidiana experientia confirmari videbam, TE, bono Immortalis Reipublicæ natum, plura præſtare ſemper, quam polliceri, neque inanium verborum ſtrepitu, ſed illuſtrium factorum ſplendore delectari: propterea non alienum Tua Dignitate futurum exiſtimavi, ſi eorum Philoſophorum defenſionem ad TE deferrem, qui cum ingenii humani imbecillitatem, in rebus præſertim Phyſicis, & agnoſcant, & libenter fateantur, nihil magnum promittentes, id tamen agunt, quod mihi multo pulcherrimum videtur, ut errores & opinionum fallacias omni ope & contentione devitent. Ad hanc ſingularem cauſſam aliæ magis communes acceſſerunt. Cogitabam ſcilicet, TE una cum Sapientiſſimis Triumviris Collegis Tuis Gymnaſio Patavino conſulere, ac dare operam ut id omnibus ornamentis abundet: eoſque in primis homines

præmiis

Digitized by Google

præmiis & beneficiis complecti, qui non voce ſolum, ſed monumentis etiam litterarum famam ejus apud exteras nationes amplificare ac propagare numquam ceſſant. Quamquam igitur ſcripta mea, puſilla & humilia, uſque ad ſeram poſteritatem victura eſſe non ſperem; Te tamen otii mei rationem accipere velim: Te, ſi non ingenium, at ſaltem laborem, diligentiam, & conatus meos judicio & ſuffragio Tuo graviſſimo comprobare. Deinde teſtimonium aliquod exſtare cupio, ex quo intelligi poſſit, quanti faciam humanitatem illam Tuam, probitatem, liberalitatem, animi conſtantiam ſecundis & adverſis rebus ſpectatam, Nobiles item Legationes, quas olim pro Patria magnificentiſſime obiviſti: quantum CAROLI Fratris tui, Summi Viri, Ædis D. MARCI Procuratoris, novam dignitatem, veteremque gloriam ſuſpiciam: quantum PISANÆ Genti, antiquitate, honoribus, opibus, virtute militari, civili prudentia florentiſſimæ, a me jure tribuatur. Quæ ſi recenſere ſingula aggrediar,

diar, ineptus fortaſſe videar: ſatis enim lucent ipſa per ſe, atque in orbis terræ theatro maxima celebritate verſantur. Quod igitur unum ſupereſt, id ab Immortali Deo precabor, ut quæcumque in poſterum ſapienter deliberabis, ea TIBI fauſte ac feliciter eveniant. Vale. Patavio. Kalendis Decembribus Anno a V. P. cIↄ Iↄ CCXXXII.

ACA-

Digitized by Google

ACADEMICORUM, ET SCEPTICORUM

PHILOSOPHIÆ RATIONEM

non eſſe in Phyſica omnino repudiandam.

O R A T I O.

QUod felix fauſtumque ſit, eam aggredimur hoc anno diſputationem, quæ tum argumenti dignitate, tum rerum copia & obſcuritate ceteris locis omnibus longe antecellit qui in philoſophia tractari ſolent. Nimirum de Anima dicturi ſumus; cujus naturam origine penitus abditam, vi & effectu ſatis illuſtrem, philoſophi fere omnes ad hanc diem explicare conati, plurimis laboribus, maximis ingeniis vel nihil, vel parum admodum profecerunt. Nam ſi quid hominem ſcientiæ gloria ferocem eo demittere poteſt, ut imbecillitatem ſuam atque

Digitized by Google

inſcitiam fateatur, id præcipue poteſt, quod rem ſibi conjunctiſſimam, qua vivit, ſentit, cognoſcit, dijudicat, immo potiorem ſui partem, vehementer ignoret. Neque vero eorum philoſophorum temeritati levitatique coercendæ ac reprimendæ, quos, veterem Græciam ſecuti, (1) δογματικὺς appellamus, præſtantius ullum remedium eſt, ſi modo ſanabili morbo laborant, quam ſi cogitare voluerint, tantam inter ipſos de Senſuum Animique natura diſſenſionem, apertiſſimum contra ipſorum decreta teſtimonium dicere. Cum enim pro ſententia cujus patrocinium ſemel ſuſceperunt, tamquam pro mœnibus & liberis, ſingulæ eorum familiæ cum adverſariis manus conſerunt; neque tamen illos æque contumaces, & paribus rationum momentis innixos de gradu dejicere, aut ad ſe traducere poſſunt: oſtendunt vel inviti, nullam eſſe in rebus hujuſmodi certam judicandi aſſentiendique notam, qua verum a falſo internoſcatur. Clamant quidem ſæpius, (2) veritatem ſe inveniſſe, alioſque reprehendunt, quos in tenebris ver-

(1) *δογματικὺς appellamus*] Diogenes Laertius in proœmio Vitarum: τῶν δὲ φιλοσόφων, οἱ μὲν γεγόνασι ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΙ', οἱ δὲ ΕΦΕΚΤΙΚΟΙ'. δογματικοὶ μὲν, ὅσοι περὶ τῶν πραγμάτων ἀποφαίνονται, ὡς καταληπτῶν· ἐφεκτικοὶ δὲ, ὅσοι ἐπέχουσι περὶ αὐτῶν, ὡς ἀκαταλήπτων. h. e. *Jam vero philoſophorum aliqui decretis nituntur, alii ab aſenſu ſuſtinendo nominantur. Decreta quidem habent hi, qui ita res enuntiant, ac ſi comprehendi poſſint: ſuſtinent autem aſsenſum hi, qui quaſi nihil comprehendi poſſit, ita de omnibus rebus aſsenſum ſuſtinent.*

(2) *Clamant quidem ſæpius, veritatem ſe inveniſse*] Sextus Empiricus Pyrrhon. hypotypoſ. lib. 1. cap. 14. φίλαυτοί τινες ὄντες οἱ δογμα-

verſari, & a recta philoſophandi via nimium aberrare arbitrantur: ſed cum idem ſit omnium clamor, par jactatio, eadem in omnes convicia, incertus animi pendeas, quibus potiſſimum te adjungas: & poſtquam ſingulas opiniones cognoveris, ex incerto incertior fias. Quoniam vero decipi, ſapientiæ ſtudium profeſſo valde inhoneſtum eſt; turpiſſimum, in errore deprehendi; propterea bis peccant; & quod rebus incognitis, tamquam cognitis, fidem habentes, in errorem facile inducuntur, & quod domeſticorum tantummodo ſuffragiis probati, quin a ceteris omnibus hebetes, inepti, inſani denique vocentur, non laborant. Quæ ſane incommoda nullo negotio devitarent, niſi, naturam hominis plus æquo admirati, in ſenſibus & mentis acie eam facultatem reponerent, qua & veritatem aſſequi ſe, & ingentium Dei operum conſilium atque rationem penitus intelligere poſse confidunt. Enimvero non negaverim, a Deo Optimo Maximo egregii muneris loco vim cogitandi homini tributam eſſe: qua maxime diſtamus a feris, qua virtutem, & quæ ex virtute apta eſt, felicitatem adipiſcimur, (1) qua privatas publicaſque res optime adminiſtramus, qua

 no-

ματικοί, φασὶ δεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἑαυτοὺς προκρίνειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πραγμάτων. h. c. *Sibi placentes dogmatici ſe aliis hominibus in rebus judicandis præferendos eſse dicunt.*

(1) *Qua privatas publicaſque res optime adminiſtramus*] Idem Sex. Empiricus Pyrrhon. hypotypoſ. lib. 1. cap. 22. ἀρκεῖ γὰρ (οἶμαι) τὸ ἐμ-

noſtræ noſtrorumque ſaluti conſulimus: at neque facile conceſſerim, poſſe nos, quamdiu corporis contubernio utimur, & cum perturbationibus luctamur, hoc tantulo ingenio ita verum videre, ut nuſquam labamur, nihil opinemur, nulla veri ſimilitudine illudamur. Laudet Epicurus, quantum volet, ſenſus: rerum judicia in ipſis ponat: contendat etiam, ſi diis placet, ubi ſemel aliquid falſi pro vero ſenſibus probatum ſit, jam omne diſcrimen veri & falſi ſublatum eſſe: (1) Democrito tandem iraſcatur, a quo pleraque ſumſit; quod homo eruditus, & geometriæ peritiſſimus, Solem multis partibus terra majorem eſſe dixerit: ipſe enim bipedalem cenſet, nempe tantum fere, quantus videatur. Accedant reliqui dogmatici, minus inſanientes quam Epicurus; copias omnes contrahant, ut integros incorruptoſque ſenſus, admoni-

ἐμπείρως τε καὶ ἀδοξάστως κατὰ τὰς κοινὰς τηρήσεις τε καὶ προλήψεις βιοῦν, περὶ τῶν ἐκ δογματικῆς περιεργείας καὶ μάλιστα ἔξω τῆς βιωτικῆς χρείας λεγομένων ἐπέχοντας. i. e. *Sufficit itaque, ut arbitror, cum experientia uſu parta, & ita ut dogma nullum ſtatuamus, ſecundum communes obſervationes, & praoccupatas in animis hominum opiniones, vitam degere: de iis vero qua ex dogmatica curioſitate dicuntur, & quidem nullam vita communi utilitatem afferunt, aſsenſum retinere.* Cum Sexto concinit M. Tullius in Lucullo, his verbis: *Itaque & ſenſibus probanda multa ſunt. Teneatur modo illud, non ineſſe in his quicquam tale, quale non etiam falſum nihil ab eo differens eſſe poſſit. Sic quicquid acciderit ſpecie probabile; ſi nihil ſe offeret quod ſit probabilitati illi contrarium; utetur eo ſapiens, ac ſic omnis ratio vita gubernabitur. Etenim is quoque qui e vobis ſapiens inducitur, multa ſequitur probabilia, non comprehenſa, neque percepta, neque aſſenſa, ſed ſimilia veri: qua niſi probet, omnis vita tollatur.*

(1) *Democrito tandem*] Lege Ciceronem libro 1. de Finibus.

Digitized by Google

nitamque ab iis rationem, ſummos veritatis diſceptatores ac judices eſſe defendant: ego interea, quod ingenii mei tarditatem probe agnoſcam, hiſce naturæ interpretibus hodierno die valere juſſis, ad Academicos & Scepticos, non transfuga, ſed ſpeculator, parumper divertam, ſuſpicioſum, at minime pertinax philoſophorum genus; qui multa de re qualibet in utramque partem diſputantes, vix quicquam ſtatuere aut affirmare audent: ſatiſque ſibi placent cum aliqua probabilia invenerunt, quæ ſequantur, & quorum ope vitam regant: alieno ſiquidem periculo docti, nihil magis cavent, quam ne fallantur, aut fallant. Date mihi hanc veniam, obſecro, Auditores, ut hodierna luce eorum hominum temeritatem atque arrogantiam non ferendam, qui rerum ſublimium atque occultiſſimarum numeris omnibus abſolutam cognitionem profitentur, cum aliorum gravitate ac prudentia comparem, qui, ſolum Deum ſapientem arbitrati, veri comprehenſionem ab homine tollunt, eumque rebus commentitiis, cujuſmodi ſunt pleraque decreta philoſophorum, temere aſſentiri vetant. Non id autem nobis propoſitum eſt, ut oratione hac noſtra, e doctiſſimorum virorum fontibus hauſta, phyſicas quæſtiones exterminari oportere doceamus; quod & per ſe abſurdum eſſet, & muneri noſtro contrarium: verum, ut bona ſpe adoleſcentes, a ſophiſtarum præſtigiis expeditos, in viam ſolidæ

eru-

eruditionis deducamus; ne deinceps ullius auctoritate frangantur, ſed libero judicio uſi, omnium opiniones cognoſcant, de omnibus dubitent, ſequantur probabiliora; ac demum, quod M. Cicero ſolebat, (1) *& refellere ſine pertinacia, & refelli ſine iracundia parati ſint.*

Veteres igitur Phyſici, quorum veſtigiis plurimi etiam recentiorum inſiſtunt, neque naturæ obſcuritate, neque rerum cognoſcendarum multitudine, neque ſenſuum ac mentis anguſtiis deterriti; putaverunt, in homine eam facultatem ſitam eſſe, ut non ſolum in vita communi, ſed etiam in cauſſis quibus rerum univerſitas continetur, induſtria & labore adhibito, quid veriſſimum eſſet, eruere, atque invenire poſſet. Speraverunt ſcilicet id quod optabant; & cum ſe diſcendi quærendique delectationi toto animo dedidiſſent; hujuſque gratia, omnia quæ vulgus permagni æſtimat, contemſiſſent, viſi ſunt ſibi uberrimum vigiliarum & duritiæ fructum retuliſſe, veritatis inventionem. Unuſquiſque propterea, quæ privatim cogitaverat, in medium proferebat: & quamquam inter ipſos nulla eſſet opinionum & ſententiarum concordia, ea tamen re non admonebantur, ut humanam infirmitatem reputantes, ingenio ſuo diffidere inciperent: ſed (2) tamquam concilio Jovis interfuiſſent,

(1) Tuſcul. Quæſt. lib. 2.

(2) *Tamquam concilio Jovis interfuiſsent*] Cicero lib. 1. de Natura deorum: *Tum Vellejus fidenter ſane, ut ſolent iſti, nihil tam verens,*

ſent, ita de rerum principiis, de cæli natura & proprietatibus, de ſtellarum magnitudine, de fato, de diis immortalibus apud imperitum vulgus diſſerebant. Quapropter Epicurus ille, qui, naturæ arcana a ſe penitus introſpecta, magnifice gloriabatur, ita deſcribitur a Lucretio lib. 1. V. 69.

Quem nec fama deûm, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compreſſit cælum, ſed eo magis acrem
Virtutem irritat animi, confringere ut arcta
Naturæ primus portarum clauſtra cupiret.
Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
Proceſſit longe flammantia mœnia mundi:
Atque Omne immenſum peragravit mente, animoque:
Unde refert nobis victor quid poſſit oriri,
Quid nequeat; finita poteſtas denique cuique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens.

Ut igitur ad hominem ex longinqua peregrinatione domum reverſum amicorum concurſus fieri ſolent; ex quo nimirum ſitus urbium, fluminum opportunitates, animalium & ſtirpium varietatem, templorum ædiumque privatarum ſpeciem, populorum mores, mulierum formas, & id

rens, quam ne dubitare aliqua de re videretur: tamquam modo ex deorum concilio, & ex Epicuri intermundiis deſcendiſset; Audite, inquit, &c. Horatius Ode 25. lib. 3. *quibus*

Antris egregii Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Jovis?

Hujuſmodi philoſophos Ariſtophanes ἐν νεφέλαις v. 225. ἀεροβατοῦντας appellat, Socratem ipſum de ſe ita loquentem inducens: ἀεροβατῶ, καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον. *in aere incedo, & Solem ſic intuor.*

& id genus alia cupidiſſime ſciſcitantur; ita philoſophos e cæli regionibus nuper ad terram delapſos, vel potius edormientes, juventus adibat, interrogatura, (1) quæ Lunam gentes incolerent, quod pondus aſtrorum, quæ figura eſſet, qui planetarum ordo inter ſe. utrum ſidera inerrantia, quemadmodum in aqua piſces, per tenuiſſimum ætherem ſuopte motu ferrentur, an ab ipſo cælo circumacta & orirentur, & occiderent: munduſne converſione ſua concentum ederet; atque utrum finibus contineretur, anne omnino interminatus eſſet. Ad quæ omnia viri ſapientes, ore duriſſimo, contractoque ſupercilio ſtatim reſpondebant, ita rem quamque definientes, ut diſcipulis auctoritate commotis omnem

(1) *Quæ Lunam gentes incolerent*] Lunam, & ſtellas reliquas, perinde ac tellurem noſtram, incoli & habitari, plurimi veterum opinati ſunt; Orpheus in primis, & Pythagorei Ocellus Lucanus, Philolaus Crotoniates, Nicetas Syracuſius, Oecetes, Empedocles: tum Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Ariſtarchus, Archelaus, Anaxarchus, Xenophanes, Democritus, Heraclitus, Metrodorus Chius, Leucippus, Epicurus, & eum ſecutus Metrodorus Lampſacenus: Diogenes Apolloniates, Zenò Eleates, Seleucus, Plato, & e Platonicorum grege non pauci: ut ſatis conſtat ex Ariſtotele, Diogene Laertio, Plutarcho, Æliano, M. Tullio, Alexandro Aphrodiſæo, Irenæo, Auguſtino, Hieronymo, Theodorito, Joanne Stobæo, Simplicio, Philopono, Suida, & aliis. Nonnullis etiam recentiorum (ſerio ne an joco, non facile dictu eſt) hanc doctrinam tueri placuit: in quibus numerantur Nicolaus Cuſanus, Jordanus Brunus, Tycho Brahe, Thomas Campanella, Guilelmus Gilbertus, Renatus Carteſius, ejuſque ſectatores: præterea Keplerus, Galilæus, David Fabricius, Gaſſendus, Huygenius, Robertus Flud, Nevvtonus, Burnettus, Bælius, Lockius, Fontenellius, & alii; de quibus conſule, ſi libet, virum celeberrimum Jo. Albertum Fabricium Bibliothecæ Græcæ lib. 1. cap. 20.

mnem contradicendi libertatem eriperent. Quos autem ab ipſis diſſentire cognoviſſent, hos in phyſicis plane plumbeos, & ludibria verius, quam philoſophos eſſe affirmabant. Videtis, niſi fallor, Auditores, confidentiam hominum atque audaciam: cujus utinam hoc noſtro tempore ſublatum eſſet exemplum. Occurrunt enim in plateis, in tabernis, in angiportis, qui, quaſi conjuratione facta, ſuo quodam jure ſapientiam vindicent; (1) *qui eſſe primos ſe omnium rerum velint, nec ſunt*; qui nihil metuunt magis, quam ne aliquid neſcire, aut ulla de re dubitare exiſtimentur. A quorum quidem conſuetudine me vehementer abhorrere non diſſimulabo; id enim mihi perſuaſi, præclare actum iri nobiſcum qui philoſophiæ ſtudiis delectamur, ſi in tanta rerum caligine, judiciorumque imbecillitate, vel exiguam veri ſcintillam umquam eliciamus, quod extra opinionum aleam poſitum ſit, & quod labefactari diſputando non poſſit. De vero enim hujuſmodi, conſenſus eſſe debet non vulgi, ſed eorum qui ſapientes habentur. id enim tantummodo verum fuerit quod ſanis & cordatis omnibus videbitur. Nam ſi quod tu verum arguis, ille falſum oſtendat: ſi utraque ſententia probabilibus argumentis fulta ſit: cur tibi, quæſo, de veritatis inventione blandiaris? cur fidem facere poſtules? cur tibi impudenter arroges, qua de re litem alius intendit, homo

B per-

(1) *Qui eſſe primos ſe*] Terentius Eunucho A. 2. Sc. 2. v. 17.

perinde ac tu ; & liber, & ſanus, & philoſophus?

At unam modo rem in phyſicis mihi monſtrari velim, de qua omnium philoſophorum idem ſit judicium, conſtans, atque perpetuum. Quid motu evidentius, quid illuſtrius, quid magis exploratum, ſi ſenſus in conſilium adhibeas? videmus enim, ſtellas inerrantes atque planetas aſſidua rapi vertigine; litora æſtu maris reciproco modo contegi, modo nudari; plantas adoleſcere, atque a minimo ſemine in altitudinem tolli; animalia omnis generis hac & illac vagari, ut ſibi cibum & latibulum quærant; denique nihil uſquam conſiſtere: inventus tamen eſt Zeno Eleates, vir acutus, (1) qui motum aut eſſe, aut eſſe poſſe pernegaret: quique παράδοξον hoc ſuum iis argumentis muniret quæ inexplicabilia viderentur. Zenoni autem conſenſerunt (2) Parmenides atque Meliſſus, non infimæ claſſis philoſophi, qui docuerunt, Id omne quod eſſet, unum eſſe, motus etiam ac mutationis expers: præterea (3) Diodorus Cronus.

Commune Peripateticorum decretum eſt, Omnia in rerum univerſitate corpora ita conferta & ſtipata eſſe, ut nullus Inani locus relinquatur: Peripateticis de hac re ſuffragatur Carteſius. Democritus contra, eumque ſecutus Epicurus omni

ope

(1) Vide Ariſtotelem lib. 6. Phyſicorum cap. 9.

(2) *Parmenides atque Meliſsus*] Hujus rei teſtis locuples Ariſtoteles Phyſicorum lib. 1. capp. 3. & 4.

(3) *Diodorus Cronus*] Id tradit Sex. Empiricus Pyrrhon. hypotyp. lib. 3. cap. 8.

ope Inane defendunt; ajunt enim, Sublato Inani e rerum natura, motum quoque funditus interire. Utraque concluſio validiſſimis rationibus confirmatur: neutra tamen vim adverſariorum ſuſtinere poteſt: neque ſatis apparet, quæ potiſſimum eligenda, quæ rejicienda ſit.

Jam ad alia tranſeamus. Philoſophi quidam Galli, excellenti ingenio atque doctrina, præſertim vero ſcriptor celeberrimus qui Artem Cogitandi monumentis litterarum mandavit, id tamquam certiſſimum δόγμα ponunt; Doloris, voluptatis, ſitis, famis, reliquarum item cupiditatum affectionumque noſtrarum in animis conſignatas notiones, quas ipſi ἰδέας appellare amant, obſcuras eſse atque confuſas; cujus etiam rei cauſſas diligenter perſequuntur. Quid ad hæc Cyrenaici præceptore Ariſtippo? Hi nimirum, ſi (1) M. Tullium audimus, teſtem idoneum, tantum ab hac ſententia abhorrebant, ut contra, Ea ſe ſola percipere dicerent quæ tactu intimo ſentirent, dolorem videlicet ac voluptatem: in quo tactu ſolo putabant veri eſſe judicium, quia

(1) *Si M. Tullium audimus.*] Ejus verba ſunt in Lucullo: *Quid de tactu, & eo quidem quem philoſophi interiorem vocant, aut doloris, aut voluptatis? in quo Cyrenaici ſolo putant veri eſse judicium, quia ſentiatur. Poteſtne igitur quiſquam dicere, inter eum qui doleat, & inter eum qui in voluptate ſit, nihil intereſse? aut, ita qui ſentiat, non apertiſſime inſaniat?* & alio ejuſdem libri loco: *Quid Cyrenei videntur, minime contemti philoſophi? qui negant eſse quicquam quod percipi poſſit extrinſecus: ea ſe ſola percipere quæ tactu intimo ſentiant, ut dolorem, & voluptatem: neque ſe, quo quid colore, aut quo ſono ſit, ſcire, ſed tantum ſentire, aſſici ſe quodammodo.*

ſentiretur: negabant autem eſſe quicquam quod percipi poſſet extrinſecus. Ipſi quoque (1) Pyrrhonii, qui de rebus obſcuris nullum decretum ponebant, ſenſui tamen caloris & frigoris, & harum ſimilibus affectionibus, tamquam per ſe cognitis, aſſentiebantur.

Claudius Galenus, vir profecto maximus, neque ſolum medicinæ, verum etiam omnis liberalis doctrinæ ſtudiis florentiſſimus; quem aridi & puſilli homunciones, a ſolida eruditione prorſus imparati, & (2) *rem compacto agentes, quaſi in Velabro olearii*, hoc noſtro tempore adeo contemnunt; libros de Uſu Partium humani corporis, pulcherrimos atque utiliſſimos conſcripſit: in quibus (3) Dei providentiam extollit, quæ cum alias mundi partes, tum præcipue ſingula hominis membra admirabili plane ſapientia, incredibilique ſollertia molita ſit. Quemadmodum vero Galenus hanc pietatem (4) e Stoicorum libris hauſerat; ita pleroſ-

(1) *Pyrrhonii*] Sex. Empiricus Pyrrh. hypotyp. lib. 1. cap. 7. *τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσιν συγκατατίθεται ὁ Σκεπτικός· οἷον, οὐκ ἂν εἴποι θερμαινόμενος ἢ ψυχόμενος, ὅτι δοκῶ μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι.* i. e. *Scepticus iis quibus per phantaſiam cogitur affici, aſſentitur. Exempli gratia, quum caleſit, aut frigeſit, nequaquam dixerit, Puto me non caleſieri, aut frigeſieri.* Porro, quo potiſſimum differret Cyrenaicorum opinio a Scepticorum doctrina, oſtendit idem Sextus cap. 31. ejuſdem 1. libri.

(2) *Rem compacto agentes*] Plautus Capteiveis A. 3. Sc. 1. v. 29.

(3) *Dei providentiam extollit*] Iſaacus Caſaubonus Epiſt. 258. *Galenum*, inquit, *vocari ἄθεον miror, virum tam aſſiduum in ſapientia Dei prædicanda. Ego illum eo maxime nomine dignum laude, & æterna prædicatione ſemper judicavi.*

(4) *E Stoicorum libris*] Vide Ciceronem lib. 2. de Natura deorum, & lib. 3. de Finibus B. & M.

roſque Anatomen profeſſos aſtipulatores habuit. Sed ecce tibi ſomniorum amator Epicurus, qui hæc minime probet, neque ſe ineptire, ſed egregie ſapere arbitretur, cum docet, (1) Non eſſe oculos, aures, linguam, manus, crura, pedes, & ea quæ ſunt intus in corpore, propter eo-

(1) *Non eſse oculos, aures*, &c.] Abſurdam hanc Epicuri doctrinam ita exponit Lucretius lib. 4. v. 821.

Iſtud in his rebus vitium vehementer, & iſtum
Effugere errorem, vitareque prameditator,
Lumina ne facias oculorum clara creata,
Proſpicere ut poſſimus; & ut proferre viai
Proceros paſsus, ideo faſtigia poſse
Surarum, ac feminum pedibus fundata plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Eſse, manuſque datas utraque a parte miniſtras,
Ut facere ad vitam poſſimus, qua foret uſus.
Cetera de genere hoc, inter-quacumque-pretantur,
Omnia perverſa prapoſtera ſunt ratione.
Nil adeo quoniam natum eſt in corpore, ut uti
Poſsemus, ſed quod natum eſt, id procreat uſum:
Nec fuit ante videre oculorum lumina nata;
Nec dictis orare prius, quam lingua creata eſt:
Sed potius longe lingua praceſſit origo
Sermonem: multoque creata ſunt prius aures,
Quam ſonus eſt auditus: & omnia denique membra
Ante fuere, (ut opinor) eorum quam foret uſus.
Haud igitur potuere utendi creſcere cauſsa.
At contra conferre manu certamina pugna,
Et lacerare artus, fœdareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent.
Et volnus vitare prius natura coegit,
Quam daret objectum parmai lava per artem.
Scilicet & feſsum corpus mandare quieti
Multo antiquius eſt, quam lecti mollia ſtrata.
Et ſedare ſitim prius eſt, quam pocula, natum.
Hac igitur poſsent utendi cognita cauſsa
Credier, ex uſu qua ſunt vitaque reperta.
Illa quidem ſeorſum ſunt omnia, qua prius ipſa

Nata,

Digitized by Google

corum uſum a diis immortalibus homini tributa: quoniam ſcilicet hujuſmodi membra prius nata ſint, quam eſſet uſus videndi, audiendi, loquendi, contrectandi, ambulandi, atque ſpirandi: ſed potius, cum corpus humanum (ut reliqua omnia, ipſius Epicuri judicio) fortuito atomorum concurſu effectum eſſet, inveniſſe poſtea homines membrorum uſum, quæ ipſis nullo deorum conſilio aut beneficio contigiſſent. Adverſus quod opinionis portentum plura diſputat Chriſtianus auctor Lactantius in libro de Opificio Dei.

Nihil autem magis miremini, Auditores, quam quod idem Epicurus Geometriam, Græcorum ingeniis tantopere excultam, ſummoque in honore apud ipſos ſemper habitam, omnino contemſerit; quod ſcilicet geometricas rationes, quæ non perſuadent, ſed vim afferunt in docendo, a falſis initiis profectas diceret. Tanta vero fuit hominis auctoritas (incertum quibus artibus comparata; neque enim aut eloquentia, aut ſubtilitate differendi valebat) ut (1) Polyænum, familiarem ſuum, magnum mathematicum, in eamdem ſententiam ſecum trahere potuerit, ut eum temporis quod in hujuſmodi ſtudiis conſum-

Nata, dedere ſua poſt notitiam utilitatis:
Quo genere in primis ſenſus, & membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul eſt, ut credere poſſis,
Utilitatis ob officium potuiſse creari.

(1) *Polyænum*] Cicero in Lucullo: *Quid Polyænus, qui magnus mathematicus fuiſse dicitur? is poſteaquam Epicuro aſsentiens totam geometriam eſse falſam credidit, num illa etiam quæ ſciebat, oblitus eſt*

ſumſiſſet, pœniteret. Porro id Epicuro cum Pyrrhoniis philoſophis commune erat; quorum argumenta ad Geometriam evertendam collegit atque explicavit Sextus Empiricus libro. 3. adverſus Mathematicos.

Dies me deficeret, ſi ea ſingillatim perſequi oratione vellem quæ cum a nonnullis philoſophorum vera ac manifeſta judicata fuiſſent, aliis tamen æque doctis dubia, falſa, inepta, ridicula viſa ſunt. Quod pulchre Lucianus ille Samoſatenſis duobus verſiculis comprehendit:

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διχακεδὸν ἐςὶ νόημα·
Ἀλλ᾽ ὃ σὺ θαυμάζεις, τῦθ᾽ ἑτέροισι γέλως.

ſcilicet:

Haud in confeſſo eſt placitum mortalibus ullum:
Sed tibi quod mirum eſt, ridiculum eſt aliis.

Cum igitur tam facile contingat, homines hallucinari, dum ſibi quiſque favet in cogitando, & ſua nimis amplexatur atque oſculatur; non injuria (1) M. Tullius Clitomacho credidit ſcribenti, *Herculis quemdam laborem exantlatum a Carneade*, novæ Academiæ principe, a quo ipſe Clitomachus fuerat inſtitutus, *quod ut feram & immanem belluam, ſic ex animis noſtris aſſenſionem, ideſt opinationem, & temeritatem extraxiſſet*. Jam enim tempus eſt, ut Dogmaticorum vanitate ſatis conſiderata, ad Academicos & Scepticos veniamus.

Academia originem duxit a Socrate, qui, ut ſophiſtas errore inflatos, & omnium rerum ſcientiam

tiam

(1) In Lucullo.

tiam profeſſos, urbane retunderet, Id ſolum ſe ſcire affirmabat, (1) nullam rem ſibi cognitam eſſe. *Ideo dictus εἴρων*, teſte Quinctiliano Inſtitut. Orator. lib. 9. cap. 2. *ideſt agens imperitum, & admirator aliorum, tamquam ſapientum*. Porro cum hæc inſcitiæ confeſſio philoſophis a Socratis diſciplina profectis minus placuiſſet, ac diu ſine honore jacuiſſet, Arceſilam tandem, ſive Arceſilaum, Pitanæum ex Æolide, acerrimo ingenio virum, defenſorem invenit. Hic vero (2) ne illud quidem, quod unum fuerat a Socrate exceptum, certo ſciri poſſe ajebat, Nos videlicet nihil ſcire. Tantis enim tenebris mentem hominis obſitam & circumfuſam eſſe, ut vim ſuam penitus ignoraret, ac etiamſi forte fortuna in verum incideret, tamen, illud verum eſſe, minime aſſeverare poſſet: quod nimirum nulla eſſet propria veri & falſi nota. Adverſus omnium opiniones diſputabat: &, cum vera ſuſtuliſſet,

veri-

(1) *Nullam rem*] Ex earum puta rerum genere de quibus Phyſici diſputare ſolent. Nam ceteroqui multa feruntur Socratis præcepta Ethica, Oeconomica, Politica.

(2) *Ne illud quidem* &c.] Neque ſecum ipſe pugnabat Arceſilas hac enuntiatione: non enim id ponebat tamquam δόγμα firmum, & ſtabile, quod omnem contradicendi libertatem tolleret; ſed potius tamquam ἀνθρωπείου πάθους ἀπαγγελίαν, i. e. *affectionis humanæ ſignificationem*; quod nimirum ſibi videretur, nos nihil ſcire; ne illud quidem ſcire nos, *nos nihil ſcire*. Porro hujuſmodi pronuntiata, ut & omnes Scepticorum voces aſſenſum tollentes, non inepte comparat Sex. Empiricus lib. 1. Pyrrh. hypotyp. cap. 28. cum medicamentis vim purgandi habentibus, quæ οὐ μόνον τοὺς χυμοὺς ὑπεξαιρεῖ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὰ τοῖς χυμοῖς συνεξάγει. *non ſolum humores corpore extrahunt, ſed etiam ſemetipſa cum humoribus expellunt*.

veriſimilia & probabilia inducebat, quibus perinde in vita atque in philoſophia utebatur. Ab (1) Arceſilæ ſucceſſoribus hanc de rebus omnibus dubitandi conſuetudinem, quaſi per manus traditam, Carneades accepit: ab eoque novis cogitatis emendata & aucta, poſtremo ad Philonem atque Antiochum pervenit. Scholæ vero faciem Antiochus non parum immutavit, qui cum veterem Academiam, ut fuerat a Socrate inſtituta, ſe inſtauraturum polliceretur, in Stoicorum decretis, quorum aſſiduo convicio premebatur, tandem acquievit. Hinc inuſitata quædam, & ſui prorſus diſſimilis Academia prodiit, tamquam (2)

Diverſum confuſa genus panthera camelo.

Hactenus de Academicis: jam de Pyrrhoniis, quos & Scepticos vocant, nonnulla dicamus. Pyrrhoniorum ſecta nomen & originem debet Pyrrhoni Eleo Pliſtarchi filio, qui, e pictore philoſophus, Dryſone primum, ſeu potius Bryſone, ut contendit Menagius ad Diogenem Laertium, deinde Anaxarcho Abderite præceptore uſus eſt. Sed eorum poſtea, & quorumlibet dogmaticorum auctoritate contemta, nihil certo ſciri poſſe affirmavit, & in utramque partem de omni re propoſita diſputare inſtituit: neque hoc tamen ipſum tamquam plane certum docuit, neque in vita communi Scepticum egit (quod aliqui falſo tra-

 dide-

(1) *Arceſilæ ſucceſſoribus*] Arceſilam audivit Lacydes, Lacydem Evander, Evandrum Egeſinus, qui Carneadis magiſter fuit. Teſtes Diogenes Laertius, & Cicero in Academicis Quæſtionibus.

(2) Horatius Epiſt. 1. lib. 2. v. 195.

diderunt); ſed legibus & conſuetudinibus patriis obtemperans, vitam ad ultimam ſenectutem tranquille ac ſuaviter produxit. Ab ejus diſciplina profecti ſunt Timon Phliaſius, qui cum alia plura, tum Sillorum tres libros conſcripſit, contumelioſum & petulans poematis genus; in quibus, ut Scepticum hominem decuit, philoſophos omnes qui certi aliquid ponebant quod tuerentur, veteris comœdiæ licentiam imitatus, probris & maledictis vexavit: Hecatæus Abderites, Eurylochus, Nauſiphanes Tejus, quem ab Epicuro auditum ferunt, & alii nonnulli. Pyrrhonis autem ſectatores (1) appellati ſunt etiam *Sceptici* ἀπὸ τοῦ σκέπτεσθαι, *a conſiderando*, unde σκέψις, *conſideratio*, quod nullum conſiderandi finem facerent, & nihil ſtatuerent: nec non *Ephectici*, παρὰ τὸ ἐπέχειν περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ δογματίζειν αὐτὰ ἀκατάληπτα, ut placet Suidæ: i. e. *a retinendo aſſenſu de rebus, docendoque, eas comprehendi non poſſe:* item *Zetetici*, ἀπὸ τοῦ ζητεῖν, *a quærendo & inveſtigando*, unde ζήτησις, ζήτημα, *quæſtio*; quod ſemper quærerent, ſine ulla veri inveniendi ſpe: denique *Aporetici*, ἀπὸ τοῦ περὶ παντὸς ἀπορεῖν; *quod* ſcilicet *de omni re dubitarent*. (2) Cum vero Pyrrhonis diſcipuli e vita exceſſiſſent, ejus diſciplina diutius abjecta & intermiſſa jacuit, donec illam Ptolemæus Cyrenæus, a mortuis, ut ita dixerim, excitaret. Hujus auditores fuerunt

(1) *Appellati ſunt etiam Sceptici*] Vide Sex. Empiricum Pyrrhon. hypotyp. lib. 1. cap. 3.

(2) *Cum vero*] Diogenes Laertius lib. 9. in vita Timonis.

runt Dioſcorides Cyprius, Niolochus Rhodius, Euphranor Seleucenſis, & Praylus e Troade. Euphranorem porro Eubulus Alexandrinus audivit: ab hoc inſtitutus eſt Ptolemæus Alexandrinus, cujus e ſchola Sarpedon & Heraclides prodierunt. Heraclidis Æneſidemus Gnoſſius diſcipulus fuit, plurium librorum auctor, qui ad Pyrrhonis doctrinam illuſtrandam pertinebant. (1) Hic, e Scepticorum præceptis non modo ἀφασίαν, ἐ ἀπραξίαν, i. e. *abſtinentiam ab affirmando, et vacuitatem perturbationis*, ut olim Timon, verum etiam ἡδονὴν, *voluptatem* plane conſequi, ajebat. Æneſidemum præceptorem habuit Zeuxippus Polites, hunc Zeuxis ὁ γωνιόπους, ita dictus quod ſtrabo eſſet, Zeuxin Antiochus Laodicenſis. Antiochi auditores fuerunt Menodotus Nicomediæ natus, medicus Empiricus, & Theodes Laodicenſis. Menodotus inſtituit Herodotum Tarſenſem: Herodoto magiſtro uſus eſt Sextus Empiricus, quo auctore etiam hac noſtra ætate circumferuntur πυῤῥωνιῶν ὑποτυπώσεων, ἢ σκεπτικῶν ὑπομνημάτων βιβλία γʹ, *Pyrrhoniani Compendii, ſive Inſtitutionum Scepticarum, libri tres*: præterea, πρὸς τὺς μαθηματικὺς ἀντιῤῥητικοὶ λόγοι δέκα, *adverſus Mathematicos*, nempe diſciplinarum doctores, *libri decem*. Poſtremo, Sexti auditor fuit Saturninus Cytheneus, & ipſe Empiricus. Ceterum, Pyrrhonis, quemadmodum & Ariſtonis, & Herilli de virtute ſententiam, ſuo

 tem-

(1) *Hic, e Scepticorum præceptis*] Teſtis Euſebius lib. 14. Præparat. Evangelicæ.

tempore jampridem exploſam fuiſſe, teſtatur Cicero lib. 1. de Officiis; quod *rerum* nullum *dilectum reliquiſſent, ut ad officii inventionem aditus eſſet*. (1) Ætate demum Juliani Imperatoris Pyrrhoniam diſciplinam obſoletam, & oblivione pæne ſepultam fuiſſe, tum Pyrrhoniorum pleroſque libros intercidiſſe, ex fragmento quodam operis ipſius Juliani ſatis conſtat.

Duas autem graviſſimas cauſſas Academici & Sceptici habuere, quamobrem certam abſolutamque ſcientiam e medio tollerent: ſenſuum (2) cum externorum tum intimorum infirmitatem, ac rerum ipſarum cognoſcendarum obſcuritatem. Cum enim Veritas nihil aliud ſit, quam convenientia rei perceptæ cum judicio mentis percipientis; multa propterea ſunt quæ cognitionem dubiam atque incertam faciant. Ac primum omnium, ad veritatem obtinendam, ſcire nos oporteret, ſpecies aut imagines corporum extrinſecus advenientes, ((3) ſi tamen ullæ ſunt hujuſmodi

(1) Idem lib. 3. de Finibus: *Quæ adhuc, Cato, a te dicta ſunt, eadem, inquam, dicere poſſes, ſi ſequerere Pyrrhonem, aut Ariſtonem - - - - - - - - Hos ne igitur laudas, & hanc eorum ſententiam ſequi nos cenſes oportere? Minime vero iſtorum quidem, inquit. Cum enim virtutis hoc proprium ſit, earum rerum quæ ſecundum naturam ſint, habere dilectum; qui omnia ſic exæquaverunt, ut in utramque partem ita paria redderent, uti nulla ſelectione uterentur, virtutem ipſam ſuſtulerunt.* Loquitur apud Ciceronem Cato, Stoicorum præceptis addictus.

(2) *Senſuum cum externorum* &c.] Ob haſce duas cauſſas, & ipſe Ariſtoteles lib. 2. Metaphyſic. cap. 1. faſſus eſt, difficilem admodum eſſe adeptionem veritatis.

(3) *Si tamen ullæ ſunt hujuſmodi imagines*] Rerum ſimulacra non ſolum eſſe, verum etiam corporea eſſe, ac de corporum ſuperficie abra-

modi imagines) (1) omninò ſimiles eſſe corporibus unde prodeunt. Deinde nobis exploratum eſſe deberet, aerem, vel aliud corpus interjectum, per quod rerum ſimulacra tranſeunt, nihil iiſdem officere, quominus inviolata & integra ad ſenſus ipſos perferantur. Tum certo ſciendum eſſet, a ſenſibus, poſtquam imagine rei commoti atque excitati fuerint, fidem omnino ſervatam, eaque in cerebro, miniſterio nervorum, veſtigia impreſſa fuiſſe, quæ rei ſpeciem accurate in ipſo deſcribant. Neque minus cerebri fidem manifeſtam & perceptam eſſe oporteret, dum ab eo mens admonetur. Poſtremo illud vel maxime conſtare deberet, mentem a cerebro admonitam, certam & ſtabilem de re objecta ſententiam tuliſſe. Hæc autem omnia ita comparata ſunt, ut nullo ſtudio, nulla induſtria philoſophus quantumvis acutus argumenta invenire poſſit quibus eorum veritatem oſtendat.

Neque enim rerum imagines rebus ipſis omnino ſimiles eſſe contingit; quis enim dixerit, ſimulacrum Arboris (ut hoc potiſſimum exemplo

abraſa per totum orbem volitare, pluribus diſputat Lucretius lib. 4.

(1) *Omnino ſimiles eſse corporibus unde prodeunt*] Sex. Empiricus lib. 1. cap. 7. Pyrrh. hypotyp. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀγνοῶν μὲν Σωκράτην, εἰκόνα δὲ τούτου θεασάμενος, οὐκ οἶδεν εἰ ὁμοία ἐστὶν ἡ εἰκὼν τῷ Σωκράτει· οὕτω καὶ ἡ διάνοια τὰ μὲν πάθη τῶν αἰσθήσεων ἐποπτεύουσα, τὰ δὲ ἐκτὸς μὴ θεωροῦσα· οὐδὲ εἰ ὅμοιά ἐστι τὰ τῶν αἰσθήσεων πάθη τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις εἴσεται. i. e. *Quemadmodum enim qui ignorat quidem Socratem, ſed ejus imaginem conſpexit, neſcit an ſimilis ſit imago Socrati: ſic & intellectus paſſiones quidem ſenſuum ſubaſpectans, externa autem non intuens, ne hoc quidem ſciet, an paſſiones ſenſuum externis ſubjectis ſimiles ſint.*

plo utamur) nihil omnino ab Arbore ipſa, quam exprimit, diſcrepare? Arbor profecto videri ac manibus tangi poteſt, ſolida eſt, neque loco movetur: contra, ſimulacrum Arboris aciem oculorum fugit, ac tactum reſpuit, cum tenuiſſimum ſit, maximeque fluxum, ac mobile. Demus tamen, poſſe rerum naturas, hujuſcemodi imaginibus penitus declarari; nonne corpus quod inter ſenſum ac rem objectam poſitum eſt, varias mutationes accipere ſolet? Non alia certe cauſſa eſt, cur earumdem rerum colores, alii nobis veſperi, alii ſub meridiem videantur: & cur olim purpura Tyria (quod teſtatur (1) Julius Pollux in Onomaſtico) Solis radiis expoſita, hilarius effloreſceret, in umbra vero nitorem prorſus amitteret. Mare item, ſi longe ſpectetur, adventu diei purpuraſcit, tempeſtate ingruente nigreſcit, plerumque cæruleum apparet. Eodem pacto, pro vario lucis appulſu, item pro diverſo oculi poſitu, atque aſpectu, mutari ſolent colores in opalo gemma, in collis columbarum, in bullis quas pueri excitant ex aqua ſaponi admixta, in ſegetibus vento fluitantibus, in agro piſis conſito, nunc ſecundum longitudinem, nunc oblique ſpectato, in ſericis denique villoſis: quæ res omnes a Latinis propter-

(1) Julius Pollux lib. 1. Onomaſtici cap. 4. χαίρει δ', inquit, ἡλίῳ ὁμιλοῦσα ἡ πορφύρας ἡ βαφή. καὶ ἡ ἀκτὶς αὐτὴν ἀναπυρσεύει, καὶ πλείω ποιεῖ καὶ φαιδροτέραν τὴν αὐγὴν, ἐκφοινισσομένην ἐκ τοῦ ἄνω πυρός. i. e. *Tinctura vero purpuræ Solem amat; etenim hujus illuſtrata radiis majorem latioremque ſplendorem purpureo colore coruſcantem a ſupero igne concipit.*

pterea *verſicolores* appellantur. Sexcenta ſunt alia generis ejuſdem.

Quod ad ſenſum attinet, eſt quidem ſenſus affectio, qua inviti commovemur; atque, ut Pyrrhonii loquuntur, πάθος ἀβούλητον: organa vero ſenſuum nullum judicium de rebus exercent, neque in ipſis veritas, aut falſitas locum habere poteſt: tantummodo rerum imagines accipiunt, & quid ſibi appareat, ſumma fide menti exponunt: quemadmodum vero varias notiones (1) componere atque dividere, ita judicare ſolius mentis officium eſt. Quapropter ſenſus quilibet cum Sceptico philoſopho non inepte comparari poteſt, qui, ut ait Sex. Empiricus Pyrrhon. hypotyp. lib. 1. cap. 7. τὸ ἑαυτῷ φαινόμενον λέγει, καὶ τὸ πάθος ἀπαγγέλλει τὸ ἑαυτοῦ ἀδοξάστως, μηδὲν περὶ τῶν ἔξωθεν ὑποκειμένων διαβεβαιούμενος. i. e. *quid ſibi videatur, dicit, & affectionem quam ſentit, annuntiat, ſine ulla prorſus opinatione; nihil de iis quæ extra ſunt rebus affirmans*. Cum igitur ſenſuum, teſtimonium ſit, non judicium, age vero, quam illud teſtimonium ſit ſtabile, conſideremus. Profecto, ſenſus ne in uno quidem homine ſemper eoſdem invenimus, nedum in pluribus. Non idem eſt viſus in juvene atque in ſene: (2) non eadem utrique jucunda & moleſta ſunt. *Lurida fiunt, quæcumque tuentur arquati*,

ut

(1) *Componere atque dividere*] Vide Ariſtotelem Metaphyſicorum lib. 6. cap. 3. & lib. 9. cap. 13.

(2) Horatius Epiſt. 1. lib. 1. v. 4. *Non eadem eſt ætas, non mens*.

Por-

Digitized by Google

ut ait Lucretius lib. 4. v. 333. nempe morbus immutat aſpectum. (1) Formoſæ videntur amatoribus eæ mulieres quæ inſigni aliquo corporis vitio laborant. Amor ſcilicet loliginem oculis offundit. In pluribus autem hominibus quanta membrorum varietas eſt, quibus ad ſentiendum utuntur! norunt id medici, qui ea diſſecta & aperta viderunt. Ex quo efficitur, ſenſuum quoque ipſorum diſſimilitudinem quamdam eſſe. Nihil igitur mirum, ſi ea quæ in omnium aſpectum incurrunt, diverſa tamen ſingulis haud raro videantur: ut propterea neceſſe ſit, ipſorum experimentorum fidem, quæ firmiſſima & certiſſima eſſe deberet, interdum labare. Audite, quæſo, Senecam Naturalium Quæſtionum lib. 7. cap. 11. *Illo ipſo tempore*, inquit, *quo* (cometæ) *apparent, inter ſpectantes de habitu illorum non convenit: ſed prout cuique acrior acies aut hebetior, ita dicit aut lucidiorem eſſe, aut rubicundiorem, & crines aut in interiora deductos, aut in latera diviſos*. Porro, quemadmodum difficile invenias duos tantum homines eadem omnino facie,

Cur autem ſenes præterita tempora mirentur, & laudibus extollant; præſentia vero deſpiciant, atque accuſent, copioſe ac eleganter oſtendit Balthaſſar Caſtilioneus initio libri 2. de Aulico: quem locum ſi quis legerit, operæ pretium faciet; plurima enim pulcherrima, & huc ſpectantia continet.

(1) *Formoſæ videntur*] Lucretium conſule ſub finem libri quarti, & Horatium Sat. 3. lib. 1. v. 38. Ideo ſervus ille apud Terentium Eunucho A. 2. Sc. 1. v. 19. ſic exclamat: *Dii boni, quid hoc morbi eſt? adeon' homines immutarier Ex amore, ut non cognoſcas eumdem eſſe?*

cie, iiſdem omnino oris lineamentis, cujuſmodi erant Menæchmi illi Plautini, (1)

Ita forma ſimili pueri, uti mater ſua
Non internoſſe poſſet, quæ mammam dabat,
Neque adeo mater ipſa, quæ illos pepererat;

quod ſi aliquando forte contigerit, in prodigiis habetur; ſic evenire vix poteſt, ut in uno atque altero homine par omnino ſit oculorum, aurium, viſcerum, ac præcipue cerebri conformatio. Quod quidem cerebrum, arx illa mentis, cogitationumque officina, varios magnitudinis modos obtinet; pro figura ſcilicet, atque ambitu capitis, in quo continetur. Plurimi autem refert, humani animi quali in domicilio locati ſint: nec parum ſane momenti habet ad ingenii bonitatem, rationis perfectionem, vimque memoriæ ipſa corporis, & ſingulorum viſcerum temperatio. E ſenſuum igitur, ac (2) cerebri varietate miram judiciorum diſcrepantiam exſiſtere neceſſe eſt: unde tritum illud vulgi ſermone proverbium, *Quot capita, tot ſententiæ*. (3)

Tandem animus hominis, qui ſenſibus utitur, tamquam nuntiis rerum, atque interpretibus:

D & ad

(1) Plautus prologo Menæchmorum, v. 19. Contra M. Tullius in Lucullo, *Fac enim*, inquit, *antiquos illos Servilios, qui gemini fuerunt, tam ſimiles quam dicuntur: num cenſes etiam eoſdem fuiſse? non cognoſcebantur foris; at domi: non ab alienis; at a ſuis*.

(2) *Ac cerebri varietate*] Vide Galenum τέχνης ἰατρικῆς, ſive Artis Medicæ, cap. 12. & ſequentibus.

(3) Inter hominem & hominem differre plurimum, copioſe diſputat Sex. Empiricus Pyrrhon. hypotyp. lib. 1. cap. 14. ἐν δευτέρῳ τῆς ἐποχῆς τρόπῳ.

Digitized by Google

& ad quem demum pertinet veri falſique judicium: quomodo exploratum habebit, ſe illorum teſtimonio haudquaquam circumveniri, aut in errorem induci? quomodo cognoſcet, rem ſibi ſicuti eſt, enarrari? cum ipſe ſui naturam ignoret, neque ſcire poſſit, quibus vinculis cum corpore conjungatur, qua ratione ad ejus motum moveatur, & utrum e rerum imaginibus ſibi extrinſecus oblatis veritatem ipſi colligere liceat, necne. Cum igitur humani animi natura penitus abſtruſa ſit, ignotæ, quæ naturam conſequuntur, proprietates, (1) jam veri & falſi regula nulla eſſe videtur, ad quam judicia rerum dirigantur: adeoque omnia philoſophorum de rebus obſcuris decreta, ejuſmodi fere ſunt, ut everti diſputatione poſſint.

Hactenus de ſenſuum atque intellectus infirmitate dictum eſt: nunc de rerum cognoſcendarum obſcuritate paucis agamus. Itaque ſi res ipſas conſiderare aggrediamur, inveniemus, duabus potiſſimum de cauſſis, ad intimam earum cognitionem nobis præcluſum eſſe aditum: nimirum quod continenter labantur, & fluant omnia, neque quicquam ſit in univerſo, quod vel minimo temporis puncto eumdem omnino ſtatum retineat: deinde quia nihil ſciri plene ac perfecte poteſt, quin una ſciantur reliqua omnia. Ac Heraclitus quidem rerum inconſtantiam & mu-

(1) *Jam veri & falſi regula* &c.] Vide Sex. Empiric. lib. 2. cap. 5. ſæpius memorati operis.

mutabilitatem ſapienter flumini comparabat: ajebat enim, qui bis idem flumen intraverit, umquam inventum eſſe neminem: quod videlicet prioribus aquis tranſeuntibus novæ ſemper adveniant. ita prorſus accidere, ut cum quis ad rem aliquam cognoſcendam animum appellit, ea protinus in aliam faciem ſe convertat; neque propterea ullum comprehenſioni locum relinqui. Corpora enim omnia e quibus rerum natura conſtat, vel moveri & mutari pergunt, vel quamquam interdum quieſcere videantur, nihilominus occulta quadam vi ad motum & mutationem nituntur. Propterea Plato in eo dialogo quem Cratylum inſcripſit, rerum labentium caducarumque naturas intueri propius, atque comprehendere, non humanæ imbecillitatis, at divinæ cujuſdam eſſe ſapientiæ, his verbis ſignificat: Φερρέφαττα δὲ, πολλοὶ μὲν καὶ τοῦτο φοβοῦνται τὸ ὄνομα ...., ὑπὸ ἀπειρίας (ὡς ἔοικεν) ὀνομάτων ὀρθότητος. καὶ γὰρ μεταβάλλοντες σκοποῦνται τὴν Φερσεφόνην, καὶ δεινὸν αὐτοῖς φαίνεται. τὸ δὲ μηνύει σοφὴν εἶναι τὴν θεόν. ἅτε γὰρ φερομένων τῶν πραγμάτων, τὸ ἐφαπτόμενον καὶ ἐπαφῶν, καὶ δυνάμενον ἐπακολουθεῖν, σοφία ἂν εἴη. Φερέπαφα οὖν, διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπαφὴν τοῦ φερομένου, ἡ θεὸς αὖ ὀρθῶς καλοῖτο, ἢ τοιοῦτόν τι. δι' ὅπερ καὶ σύνεστιν αὐτῇ ὁ Ἅιδης σοφὸς ὤν, διότι τοιαύτη ἐστί. νῦν δὲ ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα, εὐστομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας, ὥστε Φερέφατταν αὐτὴν καλεῖν.

i. e. Pherephatta *nomine .... complures terrentur: recta ſane nominum imponendorum rationis imperitia. nam mutato nomine*, Perſephones *vocem ſpectant, ac proinde formidabile videtur illis ſuperius illud vocabulum. id autem ſignificat, deam illam eſſe*

D 2 ſa-

ſapientem. quandoquidem illud ſapientiæ nomine cenſebitur quod in tanta rerum ultro citroque commeantium vicisſitudine, res contingat & palpet, illaſque ſolide comprehendat atque aſſequatur (ideſt φερομένων πραγμάτων τὸ ἐφαπτόμενον καὶ ἐπαφῶν.) *Dea igitur illa recte vocaretur* Φερέπαφα, *aut quid ſimile, propter illam* τὴν ἐπαφὴν τοῦ φερομένου, i. e. *comprehenſionem rerum quæ fluunt, atque mutantur; quæ quidem ſapientiæ vi atque efficacia exſiſtit. Itaque Orcus, qui ſapiens eſt, cum illa quæ hujuſmodi eſt, conſueſcit. Nunc vero nominis appellationem paullulum declinant atque inflectunt, elegantis & venuſtæ pronuntiationis rationem habentes magis, quam veritatis, &* Φερρέφατταν *ipſam vocant.* Claudius quoque Ptolemæus, vir ſummus, lib. 1. cap. 1. μαθηματικῆς συντάξεως, rerum in quarum inveſtigatione Phyſici verſantur, obſcuritatem ingenue confeſſus eſt. Cum enim, Ariſtotelem ſecutus, τρία γένη θεωρητικοῦ, *tria genera contemplativæ doctrinæ* poſuiſſet, *phyſicum, mathematicum, metaphyſicum*, quod ipſe θεολογικὸν appellat: horum duo, nempe *metaphyſicum & phyſicum*, ait eſſe potius εἰκασίαν ἢ κατάληψιν ἐπιστημονικὴν, *conjecturam, quam comprehenſionem quæ ſcientiam efficiat: metaphyſicum* quidem, διὰ τὸ παντελῶς ἀφανὲς αὐτοῦ, καὶ ἀνεπίληπτον, *propter ipſius omnino latentem, (1) intactilemque naturam: phyſicum* vero διὰ τὸ τῆς ὕλης ἄστατον καὶ ἄδηλον, *propter materiæ inſtabilitatem, & obſcuritatem.* ὡς διὰ τοῦτο, μηδέποτε ἂν ἐλπίσαι, περὶ αὐτῶν ὁμονοῆσαι τοὺς φιλο-

(1) *Intactilemque*] Uſus eſt hac voce Lucretius lib. 1. v. 438.

Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
Rem prohibere queat per ſe tranſire meantem:
Scilicet hoc id erit vacuum, quod inane vocamus.

φιλοσοφῶντας, *ut propterea numquam ſperare liceat, philoſophos de his ullo tempore conſenſuros*. Et hanc eſſe cauſſam crediderim, cur Iſaacus Nevvtonus, recentiorum geometrarum facile princeps, Philoſophiæ Naturalis Principiorum Mathematicorum lib. 3. in Scholio generali Propoſit. XLII. hæc de rerum ſubſtantia affirmare non dubitaverit: *Quid ſit rei alicujus ſubſtantia, minime cognoſcimus. Videmus tantum corporum figuras & colores, audimus tantum ſonos, tangimus tantum ſuperficies externas, olfacimus odores ſolos, & guſtamus ſapores: intimas ſubſtantias nullo ſenſu, nulla actione reflexa cognoſcimus.* (1)

Quis porro ullius rei cognitionem plenam atque

(1) Quod idem luculentis admodum verbis olim pronuntiare non dubitaverat Petrus Gaſſendus Exercitationum Paradoxicarum adverſus Ariſtoteleos lib. 2. Exercitat. 6. *Igitur*, inquit, *paucis ad hac reſpondere ſic poſſumus: Primum non videri illos eſſe naturæ injurios, qui ut naturæ nihil detrahunt, ſic pluſquam par eſt, non adjiciunt (par enim injuria videtur, & dicere quod non ſis, & non dicere quod ſis): ac qui proinde concedunt indidiſſe quidem naturam omnibus hominibus ſciendi deſiderium; at non tamen ſciendi vel omni modo, vel omnia. Hinc quamdiu deſiderant homines omnes ſcire plurima, & per experientiam, & quatenus illa apparent, verum eſt, quod natura duce illa ſcire deſiderant: at ſtatim ac prateres volunt, & naturas intimas, & cauſſas neceſſarias ſcire, jam hoc ſcientiæ genus eſt quod naturam angelicam, vel etiam divinam attineat, nec homunciones deceat; quocirca & hoc deſiderium dici non poteſt eſſe a natura. Videlicet omnes homines pari modo deſiderant immortalitatem: at quis cenſeat, hoc deſiderium inditum eſſe a natura, per quam potius ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori? Quare ut quoniam, quantumcumque velint homines numquam mori, ex eo tamen quod nullus ſit qui aſſequatur immortalitatem, colligimus, tale deſiderium minime eſſe naturale; ſic colligere poſſumus, quoniam nullus hominum eſt qui minimæ rei naturam introſpectam habeat, deſiderium naturæ non eſſe, quo perſpectam habere peroptet.*

que perfectam ſibi aſſumere audeat, (1) priuſquam rerum multitudinem pæne infinitam, quæ hac univerſitate continentur, animo & cogitatione percurrerit? quæ inter ſe connexæ adeo & colligatæ ſunt, ut, niſi omnibus plane perceptis, neque unam percipere atque intelligere poſſis. Quod ſi rerum ſingularum cognitio difficilis habetur, quanto magis omnium? hoc certe humani ingenii modum excedit. (2) Fingamus, aliquem intelligere velle, quæ ſit hominis natura; quomodo is ex animo & corpore conſtet; quid in eo appetitus a ratione diſtet: huic profecto

optet. Deinde vero & illud dari conſequenter poteſt, eſse cauſſas ſcientiæ, at ſcientiæ tamen experimentalis, &, ut ſic dicam, apparentialis; ſiquidem intellectus noſter ſcit, cognoſcitque experiundo multa apparentia. Hæc omnia Gaſſendus ex Pyrrhoniorum fontibus derivavit. Eam ſcilicet Phyſicæ partem quæ appellatur ἱστορικὴ, tantummodo probare, alteram vero, cui nomen eſt αἰτιολογικὴ, vel ὑποθετικὴ, tamquam minus utilem, contemnere ac repudiare videtur. Nos a tanto viro non plane diſſentimus; nam ſi verum fateri volumus, legitima & non fucata Philoſophia nihil aliud eſt quam accurata obſervatio & collectio τῶν φαινομένων, ſive Hiſtoria Naturalis, cujus ope caute ac pedetentim leges naturæ inveſtigamus atque venamur; non ultimas & remotiſſimas rerum cauſſas perſecuti, ſed ſenſibus noſtris propiores, quas imbecillitati humanæ ſolas attingere licet.

(1) *Priuſquam rerum multitudinem*] Cicero Tuſcul. Quæſt. lib. 2. *Difficile eſt in philoſophia pauca eſse ei nota, cui non ſint aut pleraque, aut omnia.*

(2) *Fingamus*, &c.] Minutius Felix in Octavio, Editionis Lugd. Batav. 1652. pag. 15. *Nec recuſo*, inquit, *quod Cæcilius aſserere inter præcipua conniſus eſt, hominem noſse ſe, & circumſpicere debere, quid ſit, unde ſit, quare ſit; utrum elementis concretus, an concinnatus atomis; an potius a Deo factus, formatus, animatus. Quod ipſum explorare & eruere ſine univerſitatis inquiſitione non poſsumus, cum ita cohærentia, connexa, concatenata ſint, ut niſi divinitatis rationem diligenter excuſseris, neſcias humanitatis; nec poſſis pulchre gerere rem civilem, niſi cognoveris hanc communem omnium mundi civitatem.*

feсto nota debet eſſe animi, corporis, rationis, atque appetitus natura. Cum vero corpus hominis ex elementis concretum ſit, danda opera eſt, ut elementa ipſa cognoſcantur. Sumatur ergo ab igne quæſtionis initium. Conſulendi ſunt veteres ac recentiores philoſophi, eorumque opiniones de ignis natura diligenter perpendendæ, atque aliæ cum aliis comparandæ. Ecce tibi Carteſius, ad quem philoſophiæ dictaturam plerique hoc tempore deferunt. Interroga illum, quid ſit ignis: non ante doctum a ſe dimittet, quam commentum illud ſuum de univerſi conſtitutione explicaverit, difficile ſane ac longis ambagibus impeditum. Cave tamen ne homini fidem temere adjungas: nam & reliquos philoſophos adire oportet, eorumque ſententiis probe cognitis, quæ omnium veriſſima ſit, demum judicare. Ad quod recte faciendum, primorum principiorum, communiſque materiæ notitia neceſſaria eſt: quæ res in abdito latent, ac deinceps latebunt. Iiſdem porro difficultatibus, trium, quæ ſuperſunt, elementorum natura obſepta eſt.

Quæ cum exquiſiveris, humani corporis fabrica tibi conſideranda erit: in qua re cum viri ſollertes ac laborioſi plurimi, in hoc præcipue Gymnaſio Patavino, ad hanc diem ſumma cum laude verſati fuerint, ea nondum ad exitum perducta eſt. Neque vero aliquis veſtrum exiſtimaverit, Auditores, de corpore viven-

ventis hominis eum recte judicare poſſe qui totam humanorum cadaverum Anatomen perdidicerit, niſi plures alias callueris diſciplinas; meminiſſe enim vos oportet illorum M. Tullii verborum, ex Acad. Quæſt. lib. 4. *Corpora noſtra non novimus: qui ſint ſitus partium, quam vim quæque pars habeat ignoramus. Itaque medici ipſi, quorum intererat ea noſſe, aperuerunt, ut ea viderent: nec eo tamen ajunt Empirici notiora eſſe illa, quia* (1) *poſſit fieri ut patefacta & detecta mutentur*. Sileo nunc de ſingularum partium uſu, & de infinitis quæſtionibus ad generationem, vitam, & mortem hominis pertinentibus. Miſſas item facio ſubtiles atque involutas de Animæ natura, proprietatibus, ac præcipue immortalitate diſputationes: quæ omnia ſcitu difficillima ei nihilominus cognoſcenda ſunt, qui ſe, quid ſit homo, intelligere poſtulet. Quemadmodum vero naturam hominis plane ignoramus, ita ſi affirmemus, cetera omnia a nobis neſciri, mendaces fortaſſe non erimus. (2) In omni enim quæſtione cum aliquantum proceſſimus, ad incognitum aliquod & ἀκατάληπτον pedem offendimus. Et ſunt hodie qui ſententiis antiquorum evertendis atque exſibilandis gloriam, & ſapientis nomen aucupentur: qui albis dentibus rideant occultas qualitates, tutiſſimum

(1) *Poſſit fieri ut patefacta & detecta mutentur*] Cornelius Celſus in Præfatione, ubi de Empiricorum ſecta: *Neque quicquam eſſe ſtultius, quam quale quid vivo homine eſt, tale exiſtimare eſse moriente, immo jam mortuo.*

(2) *In omni enim quæſtione*] Vide Danielis Georgii Morhofii Polyhiſtoris Litterarii libri 1. caput 12.

mum ſcilicet, ut vocant, ignorantiæ perfugium: quaſi vero ipſi tanto conatu, tantoque faſtidio aut meliora, aut veriora protulerint! Naturam quidem ipſam e particulis corporum tenuiſſimis, rotundis, oblongis, ramoſis, acutis, obtuſis, aliarumque figurarum aſſidue venanutr, in quas corpora diſſolvunt: confidunt *microſcopiis*, & aliis inventis, quibus oculorum infirmitati ſubſidio eunt: ſed num iccirco ſapientiores fiunt, cum rerum inter ſe permixtionis modum ignorent? Propior tamen eſt ſenſibus noſtris rerum permixtio, quam exiguæ earumdem particulæ. Hæc vero præcipuum naturæ opus eſt: hæc ejus adytum, latibulum, cubile; ſed quo propius, hoc difficilius inventu. Huic divinum illud ſubeſt, illud ἡγεμονικὸν, quo impellente, movente, agitante, jungente, miſcente formantur corpora. Hoc igitur nondum percepto, omnia ignorari neceſſe eſt. Profecto id quod in unoquoque ſemine agendi vim habet, nonniſi intellectus conjectura attingi poteſt: nam quæ oculis videmus, manibuſque tractamus, ad corporum compoſitionem vix quicquam conducunt. Ceterum, (1) philoſophi qui *ſcientiam* definiverunt, *rei cognitio-*

E *nem*

(1) *Philoſophi qui ſcientiam definiverunt*] Ariſtoteles Poſter. Analytic. lib. 1. cap. 2. ἐπίστασθαι δ' οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον, τὸν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅταν τήν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν, δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἄλλως ἔχειν. i. e. *Scire autem putamus unamquamque rem ſimpliciter, non ſophiſtico modo, id eſt ex accidenti, cum putamus cauſſam cognoſcere, propter quam res eſt, ejus rei cauſſam eſſe, nec poſſe eam aliter* ſe *habere*.

Idem

nem per cauſſam, videntur nos admonere voluiſſe, vix homini datum ſcientiam adipiſci; cum rerum cauſſæ & obſcuriſſimæ ſint, & prope innumerabiles.

Hæc fere ſunt, Auditores, quæ Academicos, maxime e ſchola Arceſilai, & Scepticos olim eo adduxerunt, ut nihil affirmarent, de omnibus dubitarent, aſſenſumque retinerent. Quæ ſi quis copioſius aut ſubtilius exponi ſibi deſiderat, is M. Tullii Academicarum Quæſtionum librum qui Lucullus inſcribitur, & Sexti Empirici Pyrrhonias ὑποτυπώσεις evolvere ne gravetur. Nolite vero exiſtimare, paucis tantummodo aut contemtis philoſophis hanc dubitandi rationem placuiſſe. Nam contra, ingenii atque eruditionis principes eam omni tempore probaverunt; neque Academici ſolum & Sceptici, ſed ex aliis etiam familiis viri doctiſſimi: in quibus numerantur Anacharſis Scythes, Pherecydes Syrus, Pythagoras, (1) Empedocles, Gorgias Leontinus, Xe-

Idem lib. 1. τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως cap. 7. τῶν δ' ἀρχῶν ἀπείρων οὐσῶν καὶ κατὰ πλῆθος καὶ κατ' εἶδος, ἀδύνατον εἰδέναι τὰ ἐκ τούτων· οὕτω γὰρ εἰδέναι τὸ σύνθετον ὑπολαμβάνομεν, ὅταν εἰδῶμεν ἐκ τίνων καὶ πόσων ἐστίν. i. e. *Si vero principia tam multitudine quam forma ſunt infinita, fieri non poteſt ut ea noſcantur quæ ex his* conſtant. *nam ita demum compoſitum noſse exiſtimamus, cum novimus ex quibus, & quot conſtet*. Præterea (quod ad rem noſtram plurimum facit) lib. 2. ejuſdem operis cap. 3. δεῖ δὲ, inquit, ἀεὶ τὸ αἴτιον ἑκάστου τὸ ἀκρότατον ζητεῖν. i. e. *Oportet autem ſemper ſummam cujuſque rei cauſſam quærere*.

(1) *Empedocles*] Operæ pretium eſt audire Ciceronem in Lucullo. *Et tamen*, ait, *iſti phyſici raro admodum, cum hærent aliquo loco, exclamant quaſi mente incitati: Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur: abſtruſa eſse omnia, nihil nos ſentire, nihil cernere, nihil omnino quale ſit, poſse reperire*.

Xenophanes, Epicharmus, Parmenides, Zeno Eleates, Anaxagoras, (1) Democritus, (2) Protagoras, Ariſtippus, Metrodorus Chius, Anaxarchus, M. Tullius, M. Varro doctiſſimus Romanorum, (3) Horatius Flaccus, Cornelius Celſus, & (4) Empirica medicorum ſecta, Lucianus, Megarici, Eretrici, & alii quamplurimi, quos omnes memorare longum & injucundum eſſet. Hos ta-

(1) *Democritus*] Contendebat hic philoſophus, omnem intellectum eſſe animam corporis alicujus, quæ non operaretur niſi per corpus: ideoque affirmare non verebatur, intellectum eſse quemdam ſenſum, vel quamdam φαντασίαν imaginibus corporeis varias effingentem ac procudentem cogitationes: ex quo ajebat id conſequi, omnia quæ videantur, ea vera eſſe: nullam enim eſſe in rebus ipſis aut veri, aut falſi notam, cum eæ diverſo modo intellectui ſe ſpectandas idemtidem exhiberent. Vide Ariſtotelem lib. 1. de Anima cap. 2. & lib. 4. Metaphyſic. cap. 4. De hac Democriti doctrina ita Sex. Empiricus lib. 1. adverſus Logicos num. 135. Δημόκριτος δὲ ὅτι μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι, ἐκ τούτων λέγει μηδὲν φαίνεσθαι κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν. i. e. *Democritus autem ea quidem tollit quæ apparent ſenſibus: & ex iis dicit nihil vere apparere, ſed ſolum ex opinione.* Quid porro interſit inter Democriti & Scepticorum ſententiam, oſtendit idem Empiricus lib. 1. Pyrrh. hypot. cap. 30.

(2) *Protagoras*] Vide Ariſtotelem lib. 4. Metaphyſic. cap. 5. & Sex. Empiricum lib. 1. hypotyp. cap. 32. & lib. 1. adverſus Logicos num. 388.

(3) *Horatius Flaccus*] Ita de ſe ipſe Epiſt. 1. lib. 1. v. 13.

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,
Quo me cumque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.

(4) *Empirica medicorum ſecta*] Celſus in Præfatione Medicinæ: *Contra hi qui ſe* ἐμπειρικοὺς *ab experientia nominant, evidentes quidem cauſas, ut neceſſarias amplectuntur: obſcurarum vero cauſarum & naturalium actionum quæſtionem ideo ſupervacaneam eſſe contendunt, quoniam incomprehenſibilis natura ſit. Non poſſe vero comprehendi, patére ex eorum qui de his diſputarunt, diſcordia: cum de iſta re, neque inter ſapientiæ profeſſores, neque inter ipſos medicos conveniat.* Lege quæ ſequuntur, ſi vacat.

Digitized by Google

men a philoſophiæ ſtudiis, aut a rerum cauſſis inveſtigandis, prudenter inſtituta dubitatio minime retardavit: erant enim omnes acerrimo ingenio; plerique etiam in reconditis atque interioribus litteris ætatem egerant: ſed cum ſe a veri adeptione excluſos arbitrarentur, nihilominus mirifice gaudebant, ſi quid modo probabile quærendo extudiſſent, in quo eſſet aliqua veri ſpecies, aut ſimilitudo. Carteſius quoque ſuarum Meditationum initio, eum qui errorem devitare ſtudeat, jubet, omnia, etiam quæ exploratiſſima habentur, in dubium incertumque revocare: quamquam poſtea, dubitatione prorſus abjecta, & nova decreta proponat, & audacter illa defendat. Ariſtoteles ipſe, quem opinioſiſſimum nonnulli falſo crediderunt, nonne ſæpiſſime inculcat ſuum illud δοκεῖ, vel φαίνεται, ideſt *videtur*, *apparet*; quo verecundiam ſuam in diſputando teſtetur? *Quam rationem*, ut Cicero tradit ſub finem ejus dialogi quem Lucullum inſcripſit, veterum etiam Romanorum *diligentia comprobavit: qui primum* IVRARE EX SVI ANIMI SENTENTIA *quemque voluerunt: deinde ita teneri*, SI SCIENS FALLERET, *quod inſcientia multa verſaretur in vita: tum qui teſtimonium diceret*, VT ARBITRARI *ſe diceret etiam quod ipſe vidiſſet: quæque jurati judices cognoviſſent, ut ea non eſſe facta, ſed* VT VIDERI, *pronuntiarent*.

Tandem Divinorum Librorum auctoritas, a qua ne tranſverſum quidem unguem pios & Chri-

Chriſtianos philoſophos diſcedere oportet, intellectum hominis ad operum Dei contemplationem, tamquam noctuam (ut ita dixerim) ad Solis radios, caligare affirmat: nec poſſe nos ſolius rationis præſidio vera ac falſa dijudicare, niſi majore quodam & altiore lumine divinitus perfundamur. Inſignes loci ſunt huc pertinentes Sapientiæ cap. 9. Eccleſiaſtici cap. 3. ſed præſertim Eccleſiaſtis cap. 3. ubi Salomon ita clamat: *Vidi afflictionem quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem*. & rurſum cap. 8. *Intellexi, quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub Sole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniet: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire*. Hæc autem, bona cum venia illorum dicta ſunto qui nollent ullam de Deo aut religione in ſcholis philoſophorum fieri mentionem; a quibus ego vehementer diſſentio.

Verum audire mihi videor aliquem e ſtudioſorum adoleſcentium numero, qui ex me ſciſcitetur, quid igitur ſibi faciendum cenſeam: num veri inveniendi deſperatione phyſicam abjicere debeat, & ab hujuſmodi ſtudiis omnino feriari? Ego vero huic auctor fuerim, ut (1) a doctiſſimis viris

(1) *A doctiſſimis viris quos paullo ante memoravi, exemplum ſumat*] Juvat huc afferre verba M. Tullii ex eo dialogo qui Lucullus inſcri-

viris quos paullo ante memoravi, exemplum ſumat; qui cum hanc ſibi legem indixiſſent, NULLI VISO TEMERE ASSENTIRI, tamen egregia multa in phyſicis præſtiterunt. Probabilibus videlicet contenti erant, neque eam concluſionum firmitatem poſtulabant quæ in hominem profecto non cadit. Quod qui faciunt, ii non prudentia ſolum, ſed etiam eruditione ceteris philoſophis præſtare ſolent: non enim (1) *ad quamcumque ſunt diſciplinam quaſi tempeſtate delati, ad eam tamquam ad ſaxum adhæreſcunt*; ſed Academicorum propria libertate uſi, idemtidem alio commeant, ut peregrinis mercibus domos locupletent ſuas; quærentes in re qualibet, quid conſtantiſſime dicatur. Præterea, ut verbis utar M. Tullii, (2) *Animorum ingeniorumque naturale quoddam quaſi pabulum eſt conſideratio, contemplatioque naturæ. Erigimur, elatiores fieri videmur, humana deſpicimus, cogitanteſque ſupera atque cæleſtia, hæc noſtra, ut exigua & minima, contemnimus. Indagatio ipſa rerum tum maximarum, tum etiam occultiſſima-*

ſcribitur. *Etſi enim*, inquit, *omnis cognitio multis eſt obſtructa difficultatibus, eaque eſt & in ipſis rebus obſcuritas, & in judiciis noſtris infirmitas, ut non ſine cauſa & doctiſſimi & antiquiſſimi invenire ſe poſſe quod cuperent, diffiſi ſint: tamen nec illi defecerunt, neque nos ſtudium exquirendi defatigati relinquemus: neque noſtræ diſputationes quicquam aliud agunt, niſi ut in utramque partem dicendo, & audiendo, eliciant, & tamquam exprimant aliquid, quod aut verum ſit, aut ad id quamproxime accedat. Neque inter nos, & eos qui ſe ſcire arbitrantur, quicquam intereſt, niſi quod illi non dubitant, quin ea vera ſint quæ defendunt: nos probabilia multa habemus, quæ ſequi facile, affirmare vix poſſumus.*

(1) Cicero in eodem dialogo.

(2) Idem ibidem.

marum habet oblectationem. (1) *Si vero aliquid occurret quod veriſimile videatur, humaniſſima complectur animus voluptate.* Quapropter (2) neque dubitationis fines eo uſque proferemus, ut viſa dormientium, ebriorum, & furioſorum nihil a cogitationibus vigilantium, ſiccorum, atque ſanorum diſcrepare dicamus: neque contra, pro decretis noſtris, aut magiſtrorum, tamquam pro capite aut fortunis, pugnabimus; ſed bono modo, ſine ſudore & ſanguine. Ita illud ſervabitur, (3) *quod apprime in vita utile eſt,* VT NE QVID NIMIS.

(1) *Si vero aliquid occurret*] Petrus Gaſſendus Phyſicæ ſect. 1. lib. 4. cap. 1. *Tametſi*, inquit, *expetitæ a Phyſicis cauſsæ hujuſmodi ſint, quales huc uſque deſcripſimus, deſpondendum tamen animis non eſt, quatenus licet attingere ad illas prorſus intimas, præcipuas, propinquas, ſpeciales, non detur; ſunt tamen gradus varii inter ipſas, & alias prorſus remotas, organicas, externas, communes; ac non modo non pænitendum, ſed maxime etiam expetendum eſt, gradus quoſdam attingere, qui ad ſummum illum, quantum fieri poteſt, proxime accedant. Jucundiſſimum quippe eſt craſſiorem illam caliginem, & tenebras quaſi nocturnas ſic excutere, depellereque ex animo, ut, niſi ipſummet veritatis jubar, quaſi ſplendidiſſimum Solem, contueri nobis concedatur; at verſari tamen quaſi in aurora veriſimilitudinis liceat; ac, niſi habeamus perſpectas cauſsas quæ penitus certæ indubiæque ſint, tales nanciſcamur, quæ habeant ſpeciem aliquam probabilitatis.*

(2) *Neque dubitationis fines eo uſque proferemus*] Id nonnulli faciunt hoc tempore, nimio contemplationis uſu, tamquam immodico vini meracioris potu, extra ſe rapti. Eodem ſcilicet pacto afficiuntur quo ſtupidus ille olim, a Catullo ita deriſus Carm. 17.

- - - - - - - - - ſed velut alnus
In foſsa Liguri jacet ſuppernata ſecuri,
Tantumdem omnia ſentiens, quam ſi nulla ſit uſquam,
Talis iſte meus ſtupor nil videt, nihil audit.
Ipſe quis ſit, utrum ſit, an non ſit, id quoque neſcit.

(3) Terentius Andriæ Actu 1. Sc. 1. v. 34.

PATAVII. CIƆIƆCCXXXII.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

Digitized by Google

005659612

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN